

Педагог інтегрує ІКТ з сучасними педагогічними технологіями: комунікативними (навчання у співпраці, взаємонавчання, робота в парах, навчальний діалог, дискусія); пошуковими (проблемне навчання, метод проектів); ігровими (ділові та рольові ігри, ігри-мандрівки тощо).

Таким чином, різноманітні ефективні моделі розвитку творчого мислення у молодших школярів зреалізовані в досвіді педагогів-новаторів, довели високу ефективність освітнього процесу з орієнтацією на врахування індивідуальних освітніх запитів учнів, їхніх індивідуальних можливостей.

Список використаних джерел:

1. Лапшина І.М. Розвиток критичного мислення молодших школярів як передумова формування інформаційної культури / І.М.Лапшина // Матеріали круглого столу «Інформаційні ресурси, інтелектуальна власність, комунікації в освітньо-науковій та інноваційній сферах: філософсько-правовий і прикладний аспекти». – Київ – Вінниця : КНІП, 2017. – С.96-105.
2. Нова українська школа: Простір освітніх можливостей. Концептуальні засади реформування середньої освіти / Упоряд. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова / За заг. ред. М. Грищенка // <http://mon.gov.ua/2016/08/17/mon.pdf>
3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – С. 7-282.

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СІМ'Ї

М.Салюк, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: І.М.Лапшина, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

ECONOMIC EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE FAMILY

M.Salyuk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглядається актуальне питання економічного виховання дітей дошкільного віку. Розкрито теоретичні аспекти сутності проблеми економічної грамотності дітей на етапі дошкільного дитинства. Особливу увагу автор приділяє родині як первинному середовищі, в якому дитина опановує економічні поняття.

Ключові слова: економічне виховання, економічна освіта, економічна культура, сім'я.

Abstract. The paper deals with the actual question of economic upbringing of preschool children, caused by the modern realities of preschool education. The author discloses theoretical aspects of the nature of economic literacy of children at the stage of preschool childhood. The author pays particular attention to the family as the primary environment in which the child masters the economic concepts.

Keywords: economic upbringing, economic education, economic culture, family.

Зміни в соціальній, політичній, економічній сферах, що характеризують сучасне українське суспільство, спонукають до перегляду напрямків розвитку освіти. Необхідність виховання повноцінної особистості дитини дошкільного віку актуалізує питання формування у неї основ економічної культури, залучення до «дорослої» економіки. Що в свою чергу є одним з факторів економічної соціалізації, яка впливає на ставлення дитини до духовних і матеріальних цінностей, формування економічних знань.

Вивчення основ економіки допомагає дітям розвинути економічне мислення, усвідомити економічні поняття, потреби, природні ресурси, товари тощо; допомагає набути елементарних навичок, необхідних для орієнтації та існування в сучасному ринковому світі, створити основи для подальшого, більш глибокого вивчення економіки в старших класах, а також сформувати стимули до оволодіння економічними знаннями і придбання економічного досвіду.

Про необхідність впровадження економічної освіти саме з дошкільного віку свідчать дослідження вчених: А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грами, Г. Григоренко, Р. Жадан, Л. Кларіної, Е. Курак, А. Шатової, А. Смоленцевої. Зростання інтересу сучасних вчених до проблеми економічного виховання дошкільників обумовлений змінами, які відбуваються в сучасному суспільстві, зокрема, це пов'язано з процесами євроінтеграції та модернізації освіти в цілому. Необхідність економічного виховання викликана також реформуванням дошкільної освіти в Україні, згідно з яким заклад дошкільної освіти є першою ланкою освіти, яка спрямована на формування основ економічної грамотності дітей дошкільного віку.

Так, Г. Григоренко, Р. Жадан надають великого значення економічній освіті дітей в дошкільному закладі, вихованню у дітей якостей раціонального споживача, який буде орієнтований на ощадливе ставлення до власних і суспільних ресурсів. Вони підкреслюють значення економічних знань як складової соціалізації дитини, її життєвої компетентності в цілому, визначають зміст знань і уявлень про якісні характеристики товару, вдумливий вибір потрібних товарів, правила користування речами, про житлово-комунальні послуги, гроші, рекламу [4, 27].

У первісному економічному досвіді дітей старшого дошкільного віку А. Сазонова виділяє наступні складові: мотиваційна (наявність у дитини інтересу до економічної сфери життя з наявними знаннями і вміннями в цій області); інформаційна (наявність економічних уявлень, володіння елементарними економічними поняттями, розуміння основних економічних процесів і законів); операційна (зрілість економічних дій, елементарних умінь і навичок економічної діяльності, вміння орієнтуватися в нестандартних соціально-економічних ситуаціях). Засобом формування економічних понять у дошкільників вчена й визначає ігрову діяльність [6, 34].

Одним із головних стимулів опанування економічними знаннями та виявлення економічної поведінки дитиною є її бажання. Н. Гавриш зазначає, що отримані дітьми в соціальному середовищі враження завжди породжують нові бажання. Позиція дітей в таких ситуаціях залежить від рівня розвиненості у них культури бажань. Її формуванню сприяє міркування дитини разом з дорослим про ці бажання, метою яких є усвідомлення нею власних бажань, розуміння наявності бажань у інших людей, які теж слід враховувати; залежності реалізації бажань від їх змісту, реальності, важливості; різниці між бажаннями, мріями і капризами. Вирішенню зазначених завдань допомагає читання літературних текстів з духовно-моральним змістом, а також використання мовних ігор та вправ, полілогу, експериментальної діяльності (досліди з іграшками), створення іграшок-саморобок, ігрового поля власними руками тощо [2, 10].

На думку Н. Кривошеї, в ознайомленні дітей з працею дорослих як засобом економічного виховання одним із перших завдань є озброєння дошкільнят елементарними економічними знаннями. Автор підкреслює, що засвоєнню цих знань сприятиме створення ігрових ситуацій, читання сучасної дитячої художньої літератури і фольклорних творів економічного змісту, використання оповідань, бесід, проведення екскурсій тощо. Крім того, успішність засвоєння дітьми знань економічної спрямованості залежить від рівня готовності педагогів і батьків вирішувати завдання економічного виховання і економічної соціалізації [6, 38]. Адже некомпетентність в економічній сфері призводить до проблем в сімейних відносинах, до неспроможності ведення бюджету, нерозумному розподілу коштів, гальмує вирішення економічних проблем сім'ї.

Формування економічної культури дітей дошкільного віку – важливе завдання сучасної дошкільної освіти. Його своєчасне вирішення дозволить наблизити дитину до реального дорослого життя, навчити орієнтуватися в сьогоденні, пробудить економічне мислення, збагатить знаннями про нові професії; сформує ділові якості особистості: вміння правильно орієнтуватися в різних життєвих ситуаціях, самостійно, творчо діяти і надалі будувати своє життя організовано, розумно, цікаво. При цьому відзначимо, що відбувається також збагачення дитячого словника, починають розвиватися почуття власної гідності, вміння чесно змагатися і не боятися програвати, прагнення доводити почате до кінця,

здоровий інтерес до грошей. Процес розвитку економічної культури дітей дошкільного віку розглядається нами як педагогічно обґрунтована, послідовна і безперервна форма навчання, за допомогою якої діти опановують сукупність взаємопов'язаних економічних знань, навичок і відносин. Підкреслимо, що формування економічної культури у дітей відбувається в процесі їх соціалізації і пов'язане не тільки з цілеспрямованим засвоєнням знань на заняттях, але і з проникненням в свідомість дітей елементів середовища, культури суспільства.

Слід зазначити, що в економічному вихованні дитини, в її знайомстві з відповідними еталонами економічного середовища важливу роль відіграє сім'я, яка є першим природним мікрофактором соціалізації дошкільника. У своїх дослідженнях Т. Грасс важливими інститутами економічної соціалізації вважає сім'ю, школу, суспільство [7, 3]. На думку А.Богущ, зростає роль сім'ї як основи держави; сім'ї, яка є постійно діючою ланкою виховання, розвитку дитини на всіх стадіях її життєдіяльності. Тому формування навичок дбайливого господаря, раціональності, рис творчої працьовитої особистості, почуття власності та навичок господарювання стає одним із пріоритетних напрямів економічного виховання в сім'ї. Також сім'я є носієм певних традицій, адже кожній родині властиві свої принципи ведення домашнього господарства, особливості домашньої економіки, ціннісні орієнтації [1, 88].

Саме у сім'ї діти засвоюють ази сімейної економіки, намагаючись допомагати батькам у домашніх справах. При цьому вони завжди орієнтуються на вчинки батьків, їхнє ставлення до сімейного бюджету, речей, інших матеріальних цінностей. Засвоєні основи сімейної економіки діти намагаються переносити в ігрові ситуації, застосовувати в спілкуванні з однолітками в дитячому садку. При цьому в сім'ї у дитини накопичується певний «економічний» досвід, який в подальшому збагачується, уточнюється, систематизується у закладі дошкільної освіти, а знання набувають економічну спрямованість, що дозволяє дитині згодом вибудувувати лінію власної економічної поведінки. Виховна сила сімейних стосунків сприяє інтенсивності, міцності і глибині засвоєння дитиною морально-економічних норм і правил, формування емоційно-ціннісних відносин і соціально схваленої поведінки [5, 8].

На формування економічної культури крім сімейного середовища впливає середовища ЗДО, однолітків, ЗМІ тощо. У більшості випадків складно простежити за тим, що засвоює дитина в процесі спілкування з однолітками, перегляду засобів масової інформації, спостереження за діяльністю дорослих, і визначити відповідність такої стихійної інформації морально-економічним нормам суспільства. Саме тому важливо сформувати у дітей дошкільного віку елементарний економічний досвід, який стане базою для подальшої економічної соціалізації та економічного виховання особистості. Таким чином, важливий не стільки факт ознайомлення дитини з економічним життям сім'ї, скільки характер такого залучення. Наприклад, якщо дитині доводиться «відстоювати» своє право на участь в сімейному бюджеті, то її увага концентрується на виконанні зобов'язань перед батьками, проте вільне надання дитині грошей батьками формує у неї відповідальність за розумний їх розподіл, прагнення до більшої поінформованості про економічний світ дорослих. Як відзначають А. Богущ, Н. Гавриш, сучасні соціально-економічні відносини в суспільстві спонукають дитину досить рано знайомитися з проблемами сімейної «дорослої» економіки [1, с.109]. Отже, виникає необхідність організовано залучати дітей вже в дошкільному закладі до засвоєння основ економіки, пропедевтики економічної грамотності. У дослідженнях Н. Грами зазначено, що розуміння економічної грамоти забезпечується єдністю змісту, поступовим з'ясуванням і розвитком елементарних економічних знань, умінь і навичок, які постійно ускладнюються відповідно до віку дітей [3, 46].

У дослідженнях Е. Арнаутової, А. Божович, Н. Виноградової зазначається, що сучасним сім'ям притаманні серйозні труднощі в процесі економічної соціалізації дітей. Більшість помилок, які допускають батьки в економічному вихованні своїх дітей, обумовлені недостатністю конкретних психолого-педагогічних знань і завдань з цього напрямку

виховання. Тому необхідно організувати співпрацю з батьками, ознайомлювати їх із сучасними технологіями економічного виховання дошкільників. Наприклад, в якості домашнього завдання дітям разом з батьками запропонувати зробити рекламу купленого товару. Діти з цікавістю малюють рекламні плакати, придумують телерекламу, використовуючи в ній героїв казок: Айболить запрошує прийти обстежитися або придбати ліки; Карлсон рекламує своє улюблене варення; Червона шапочка – пиріжки.

Дуже цікаво будуть проходити спільні бесіди, де батьки розповідатимуть про свою професію, як оплачується їх праця. Діти почнуть розуміти, що батьки отримують гроші за свою працю, а не просто дістають їх з гаманця. У дітей почнуть формуватися уявлення про сімейний бюджет, доходи, витрати. Великі виховні можливості містять твори художньої дитячої літератури. Казки сприяють вихованню і поваги до праці дорослих, вчать бережливості, ощадливості. У багатьох казках можна знайти економічний зміст. Вихователі зможуть запропонувати каталог такої літератури.

Отже, сім'я є первинним середовищем, яке сприяє формуванню економічної культури, економічної свідомості, в якому дитина отримує первинні економічні уявлення, пізнає соціально-економічні цінності і формує власний економічний досвід. Вже з дошкільного віку діти поступово встановлюють зв'язок з економічним життям суспільства, економічними відносинами, які спрямовані на виробництво, обмін, розподіл і споживання матеріальних благ в сім'ї. Тому дуже важливо з цього віку сформувати основи таких якостей, як працьовитість, ощадливість, розважливість, ініціативність, зібраність, практичність, самостійність, діловитість, сформувати розумні економічні потреби, вміння зіставляти потреби з реальними можливостями і переконання в тому, що особиста сумлінна праця є засобом задоволення потреб. Економічні якості, закладені в дитинстві, стануть джерелом виховання не тільки матеріальних, але і духовних цінностей особистості.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з довідками у дошкільному навчальному закладі / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. – К. : Видавничий дім «Слово», 2008. – 408 с.
2. Гавриш Н. Книга – незамінний засіб духовно-морального виховання / Н. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2013. – № 9. – С. 9-12.
3. Григоренко Г., Жадан Р. Економічна освіта дітей старшого дошкільного віку (перспективно-календарне планування занять з економіки) / Г. Григоренко, Р. Жадан. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2006. – 116 с.
4. Григоренко Г. Щоб навчати, треба знати : методичні рекомендації з формування основ споживчої культури / Г. Григоренко, Р. Жадан // Дошкільне виховання. – 2013. – № 8. – С. 26-30.
5. Кравченко Т. В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи: монографія / Тамара Володимирівна Кравченко. – К. : Фенікс, 2009. – 416 с.
6. Кривошея Н. Б. Ознакомление детей старшего дошкольного возраста с трудом взрослых как средство первоначального экономического воспитания : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Кривошея Неля Борисовна. – Славянск, 1996. – 216 с.
7. Москаленко В. В. Економічна соціалізація особистості: концептуальна модель / В.В. Москаленко // Соціальна психологія. – 2006. – №3. – С. 3-16.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ОСНОВІ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

М. Сандич., здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: Г.С.Тарасенко, доктор педагогічних наук, професор
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF MORAL AND ETHICAL EDUCATION OF CHILDREN OF PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL AGE ON THE BASIS OF GENERAL VALUES

M. Sandych, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)